

Un acadèmic de començament del XIX: Bru Bret

Albert ROSSICH
Institut de Llengua i Cultura Catalanes
Universitat de Girona

Entre els últims poetes que, abans de la Renaixença, presenten composicions en català a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, hi ha un autor poc o gens conegut des d'aquest punt de vista que es deia Bru Bret. La seva accidentada biografia i la varietat de la seva producció escrita, en castellà, català i llatí, el converteixen en un personatge interessant.

El fet que compti, si més no, amb una part d'obra catalana permet afegir-lo a la llarga llista d'escriptors més o menys conservadors que, al tombant del segle XIX i al Principat, constitueixen segurament el sector més fidel a l'ús literari del català. Sigui com sigui, la importància de Bret no radica en la qualitat de la seva producció, sinó en el fet que, a diferència de la majoria d'autors del seu temps, no són peces burlesques o de vocació popular les que va compondre en català, sinó poemes cultes i amb autèntica ambició estètica. Estudiar-lo amb una mica de deteniment ens permetrà descobrir que va desplegar una considerable activitat literària. És just, doncs, dedicar-li una mica més d'atenció del que s'havia fet fins ara.

Bru Bret va néixer a Castellterçol el 6 d'octubre de 1771, i va morir, segurament a Sant Joan de les Abadesses, el 17 d'agost de 1844.¹ Va estudiar al Seminari de Barcelona —no al de Vic, com s'ha afirmat— i ja apareix participant com a alumne destacat en la redacció d'almenys dos opuscles filosòfics o teològics en llatí, publicats

1 Les informacions sobre Bru Bret que donen les enciclopèdies i repertoris no sempre són exactes. El *Diccionari Albertí* i la *Gran Enciclopèdia Catalana* situen la mort del nostre autor a Barcelona (Albertí 1966, 350; Bada 1971, 822), però la dada no sembla que sigui el resultat de recerques d'arxiu. L'antic arxiver de Sant Joan de les Abadesses, Josep Masdeu, en les notícies que als anys vint va fer arribar a Josep Rafel Carreras i Bulbena (Carreras 1927-1928, 370-373), situa la mort de Bret en aquesta vila (vegeu *infra*, nota 30), però el cert és que la partida de defunció no ha estat localitzada al llibre d'òbits corresponent d'aquesta parròquia. Ni els *Dietaris* de la família Blanxart, avui a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan, ni l'historiador santjoaní Pau Parassols (Parassols 1859, 126), que donen la data exacta de la mort de Bru Bret, no consignen el lloc de l'òbit. Per a la biografia del nostre autor he utilitzat els treballs esmentats, però sobretot m'he basat en l'anònima *Relacion de los meritos, títulos, ejercicios literarios, grados y servicios del Doctor Don Bruno Bret, arcipreste de la iglesia colegial de san Juan de las Abadesas en la diócesis de Vich*, s.l., s.i., s.d. [1824], sens dubte redactada pel mateix Bret (n'hi ha un exemplar a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses), així com en les informacions provinents de l'arxiu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (en endavant, RABLB). No hi ha notícies que ens interessin, en canvi, dins el treball de Camp 1945, 257. Aprofito l'ocasió per agrair a Ramon Bosch i a Joan Ferrer les facilitats que m'han donat per consultar els fons de la RABLB i de l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses, respectivament, així com les atencions d'Ignasi Roviró a l'Arxiu Episcopal de Vic.

al 1790 i al 1794.² (Se'n conserva algun exemplar exclusivament a nom seu, però això no ens ha d'enganyar: en aquests casos, encara que se solien fer portades independents per a cada col·laborador, normalment ens trobem davant d'obres col·lectives, escrites per dos o més estudiants o llicenciats).

L'any 1796 va ser ordenat sacerdot. De seguida va ocupar la càtedra de Retòrica i Poesia d'aquella institució docent barcelonina (de 1796 a 1807), i després la càtedra d'Història (1807-1808), «hasta que, a impulsos de su amor y adhesión a la buena causa, se ausentó de aquella referida capital por no prestar juramento de fidelidad y obediencia al gobierno intruso», segons que explica la *Relación de los méritos, títulos, ejercicios literarios, grados y servicios del Doctor Don Bruno Bret* publicada al 1824.³ Aquest mateix escrit fa constar que havia estat individu de l'Acadèmia de Teologia moral durant dos anys, de la de Sagrada Escripura i Història eclesiàstica durant quatre anys, i durant dos anys de l'Acadèmia de predicació. Suposo que en tots tres casos es tractava de cenacles eclesiàstics vinculats al Seminari de Barcelona. També ens assabenta que al 1791 va aprovar l'oposició al magisteri d'accent de la catedral de Barcelona, i que al 1795 va obtenir els títols de llicenciat i doctor en sagrada teologia per la universitat d'Oriola.

El 28 d'abril de 1803, la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, en Junta Particular, va emetre un dictamen favorable a la sol·licitud d'ingrés de Bret.⁴ L'admissió es va aprovar formalment el 28 de novembre de 1803,⁵ i el 18 de gener de 1804 hi va llegir l'oració gratulatòria de rigor⁶ «sobre los Varones catalanes a quienes debe la elocuencia su cultura»,⁷ que no es conserva. En canvi, sí que ens ha arribat la seva següent contribució, un *Heroicum Carmen* en hexàmetres llatins sobre el tema *Quod David prostravit Goliath Christus est qui occidit Diabolum*, i que comença: «Egregias palmas, inmortalesque trophæos».⁸ Va ser llegit en l'acadèmia de Passió del 26 de març de 1804. En el curs següent, el dia 15 de gener de 1805,⁹ hi va presentar un cant sobre *La defensa de los catalanes en Galípoli de las fuerzas combinadas del Emperador y los Genoveses*, amb una *Censura* a càrrec de Cir Valls,¹⁰ que no es troba a l'arxiu de l'Acadèmia, però sí entre els papers dels Bret dipositats a Sant Joan de les Abadesses.

2 *Philosophiæ conclusiones, quas in pontificio et episcopali barcinonensi Seminario Beatæ Mariæ Montis Hilaris et D. Thomæ Aquinatis suscipiunt defendendas Bruno Casals et Canals, Bruno Bret et Lopez et Josephus Calderò et Clerch ejusdem Seminarii alumni*, Barcelona, ex officina Bernardi Pla, [1790], i *Theologica adserta ex Summa S. Thomæ Aquinatis transcripta histor. docmat. controversiis illustrata, quæ inter annua solemnia, quibus Thomistica episcopalis barcinonensis Seminarii B. Mariæ Montis Hilaris et ejusdem S. Thomæ Schola tantum doctorem prosequitur propugnanda suscipiebant Antonius Barata et Matas, et Bruno Bret et Lopez*, Barcelona, ex officina Bernardi Pla, [1794].

3 *Relacion de los meritos...*, op. cit., f. [I]v.

4 *Junta particular de 28 de Abril de 1803*, dins el lligall 1-II-20 de la RALBL.

5 *Registro de Juntas Generales 1794-1807*, f. 31, dins el lligall 1-III-1 de la RALBL, i *Junta General de 18 Enero de 1804*, dins el lligall 1-II-20 de la RALBL. Entre els papers de Bru Bret de l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses es conserva la carta del nomenament, datada el 6 de desembre de 1803.

6 *Registro de Juntas Generales 1794-1807*, op. cit., f. 32.

7 Així consta a l'*Indice de las Gratulatorias*, plec manuscrit que es guarda dins el lligall 1-II-1 de la RALBL.

8 N'hi ha una còpia autògrafa entre els papers de Bru Bret conservats al monestir de Sant Joan de les Abadesses. La còpia presentada a l'Acadèmia es conserva a l'arxiu d'aquesta corporació entre els papers de Passió, dins el lligall 23 (any 1804).

9 Carreras 1927, 1928, 371, consigna, erròniament, la data de 4 de desembre de 1803.

10 *Junta General de 15 de Enero de 1805*, dins el lligall 1-II-20 de la RALBL, i *Registro de Juntas Generales 1794-1807*, op. cit. La notícia que la censura va ser de Cir Valls prové de l'*Indice de Poesias de la Academia*, dins el lligall 1-II-1 de la RALBL.

Comença així: «Invictos compañeros de Belona». Es tracta d'una notable peça èpica de to neoclàssic, composta de 44 octaves reials. Vet aquí com presenta Catalunya:

A la margen del Ebro recostada,
una bella matrona descansaba
que, al dolor y lamentos entregada,
memorias muy antiguas repasaba:
era ésta Cataluña, que, acabada
por la guerra fatal que amenazaba,
temía que mudanzas de la suerte
darían a su prole infausta muerte.

Però no: Morfeu li mostrarà que no ha de patir pel que s'esdevindrà:

En trono la coloca magestuoso
que robustas columnas sostenían:
metal, diamante, plata, oro precioso
su trabajado asiento entretexían;
nubes formaban el docel hermoso
que mil varios colores dividían.
Este esplendor pedía, esta grandeza
madre que dio a luz tanta fortaleza.

El desenllaç de l'episodi narrat per Ramon Muntaner és prou conegut: sota les ordres del nostre militar i cronista, el valor dels catalans, homes i dones, va aconseguir vèncer les forces superiors en nombre dels genovesos. Aquest és, doncs, el final del poema:

Viva, aguerrida tropa, viva el día
que en tu pecho valor tal abrigaste,
indicio de que en luchas crecería
el genio militar que acreditaste.
Deseoso de explayarse, vivo ardía,
hasta que al Genovés fiero postraste.
Venció en fin, y tu fama, sin demora,
voló por quantas partes el sol dora.

Materia prestará tu nombre solo
al genio perspicaz y al hombre sabio
para que haga correr de Polo a Polo
tu victoria immortal su docto labio;
y quando éste callara, el dios Apolo,
tomando la venganza del agravio,
publicara tu noble valentía
con el dulce clarín de la poesía.¹¹

11 Versió de la còpia manuscrita conservada entre els papers de Bru Bret de l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses, estrofes III, XII, XLIII i XLIV. El text conté alguns errors de copista evidents, que he esmenat: d'acord amb el sentit, he corregit *vil* per "mil" al vers 6 de la segona estrofa, i d'acord amb la mètrica, *creciera* per "crecería" al vers 3 de la penúltima estrofa. D'altra banda, a la darrera estrofa adopto les lliçons "callara" i "publicara", malgrat que al text apareixen accentuats a l'última síl·laba, perquè altrament el vers 5 d'aquesta estrofa seria hiper mètric (he d'afegir, per reforçar aquest criteri intervencionista, que abunden en el manuscrit els casos d'accents situats capriciosament). L'edició sencera del poema, amb un estudi introductori a càrrec de Manuel Jorba i meu, és en preparació.

L'any 1806, els seus dos poemes presentats a l'Acadèmia són en català. El primer porta el títol d'*Heroic cant catalá. Del terremoto que succehi en la mort de Christo Señor nostre*, i va ser llegit en l'acadèmia de Passió del 24 de març de 1806.¹² Quatre mesos després, el 30 de juliol de 1806, Bret hi llegia la cançó intitolada *La Memoria se interesa ab la Real Academia porque permitia à sas fillas las nou Musas anar à gozar de la vida del camp en l' temps de feriat*.¹³ Com els altres textos de Bret de caràcter profà, aquest poema també va desaparèixer de l'Acadèmia, però sortosament se'n conserva una còpia a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses. Tots dos poemes seran objecte d'edició al final d'aquest treball. D'altra banda, una resolució de la Junta General de 29 de juliol de 1807 ens assabenta que «quedan aprobados los socios Domènech y Bret para trabajar en verso y los socios Castells y Avellà para trabajar en prosa en la función acordada para obsequio del Beato Joseph Oriol, conforme lo propone la Junta Particular».¹⁴ Si el seu poema va ser presentat, però, no ens ha arribat.

Al llarg del període 1803-1807, Bret assisteix a les sessions acadèmiques amb assiduitat, i a més de la seva activitat com a escriptor, també hi té un paper rellevant en altres tasques de caràcter literari. Només em referiré al projecte d'editar un volum de poesies catalanes que va ocupar els acadèmics al llarg d'una colla d'anys. Resumeixo els fets.¹⁵ En Junta Particular del 18 de maig de 1804, la Reial Acadèmia de Bones Lletres va començar a parlar sobre la possibilitat de tornar a editar les obres de Francesc Vicent Garcia, i amb aquesta intenció va sol·licitar més endavant el permís preceptiu a la Inquisició, que tenia prohibides *in totum* les obres del popular Rector de Vallfogona almenys des de 1782. Davant la dràstica expurgació que els inquisidors van fer de les poesies de Garcia si es volien reeditar, els acadèmics van decidir que s'afegissin al volum poemes d'altres autors, acadèmics o no. El que ara ens interessa és que el 15 de novembre de 1805 Bret s'integra, en substitució de Joaquim Esteve, que estava greument malalt (de fet, va morir al cap de pocs dies), a la comissió que havia de valorar les poesies catalanes que havien de completar l'edició expurgada de Garcia.

L'ocupació napoleònica va interrompre la vida normal de l'Acadèmia durant uns quants anys, cosa que explica que no se celebressin sessions des del juliol de 1807 fins al mateix mes de 1815. L'Acadèmia reprèn llavors la seva activitat, però no ha arribat a nosaltres cap de les intervencions posteriors que hi va fer el nostre autor. El 21 de juny de 1816 encara es parlava en una Junta Particular del projecte d'edició de les poesies de Garcia, i es va arribar a l'acord de "publicar las poesias catalanas antes que las de Vallfogona, en atención a que las de éste darán mucho trabajo en suplir los versos que se le quitan".¹⁶ Desconeixem quin paper hi podia haver tingut Bret. D'altra banda, el projecte finalment no es va dur a terme.

12 També n'hi ha una còpia, autògrafa, entre els papers de Bru Bret del monestir de Sant Joan de les Abadesses. La còpia presentada a l'Acadèmia es troba al lligall 23, papers de Passió (any 1806), de la RABLB.

13 *Registro de Juntas Generales 1794-1807*, op. cit. i Miret 1921, 180-181. El títol exacte figura dins l'*Índice de poesias de la Academia*, plec manuscrit conservat dins el lligall 1-II-1 de la RABLB.

14 *Registro de Juntas Generales 1794-1807*, op. cit., f. 60.

15 Em baso per a tot això sobretot en recerques meves i d'Amadeu-J. Soberanas (a qui agraeixo la seva desinteressada col·laboració) a l'arxiu de la Reial Acadèmia; especialment el lligall 1-II-20, el *Registro de Juntas Generales 1794-1807*, fs. 44v-45 i 53v, el *Registro [de] Juntas Particulares 1794-1807*, ps. 111, 116-118, 120 i 123, aquests últims dins el lligall 1-III-1, i el conjunt *Sobre impresion de Poesias*, dins el lligall 1-III-2.

16 Moliné 1921, 359.

Sabem, en canvi, que entre els encàrrecs fets als acadèmics n'hi ha uns quants que recauen en Bru Bret. Per al març de 1818 estava prevista una comunicació seva «en verso o catalán o castellano» sobre «aquellas palabras de nuestro adorable Salvador: *Et ego fi exaltatus fuero [a terra,] omnia traham ad me ipsum*» [Jo., XII,32].¹⁷ Era una típica composició per a les acadèmies de Passió que se celebraven cada any per Setmana Santa, però no sembla que Bret l'escrivís: les actes de l'Acadèmia fan constar que «con motivo de las excusas que dan los individuos de la Academia para no trabajar los asuntos que se les señalan, no han podido este año leerse papeles nuevos de Pasión y así se leyeron dos de antiguos».¹⁸ Hi ha un altre encàrrec a ell per a la Junta General del juny de 1818, en què es tractava de «componer un poema en verso libre sobre la literatura catalana en el tiempo de quedar invadida Cataluña»,¹⁹ i del qual no tenim tampoc cap rastre. Però a les actes de l'Acadèmia no hi figura la poesia de Bret entre les que efectivament es van llegir en aquella sessió,²⁰ de manera que hem de creure que tampoc no la va escriure.

Aquests incompliments eren força generalitzats en aquella etapa de la vida de l'Acadèmia. Fins al punt que es va dictar un acord prou dràstic: «En atención de lo que expuso el secretario sobre la general falta de cumplimiento en la lectura de asuntos académicos y las muchas excusas en admitirlos, acordó la Junta se distribuyesen otra vez entre algunos de los señores socios que los habían reusado, esto es, entre aquellos que no se sabía tuviesen ocupación capaz de exonerarles de los trabajos literarios que se les encargasen, y que en caso de no admitirlos se trataría de excluirles de la Academia».²¹

Al juny de 1820, Bret va presentar a l'Acadèmia una memòria sobre la *Violacion de los tratados de capitulacion de Gerona firmada por el general Augereau*, que sembla que s'ha perdut.²² Tenint en compte la seva ideologia política, però, no és estrany que el nostre autor s'apartés de seguida de l'Acadèmia: s'acabava d'encetar el trienni liberal, període en què la corporació va arribar a prescriure als seus membres la revolucionària obligació de jurar la Constitució. Fos com fos, quan, al 1834, l'Acadèmia va reprendre formalment les seves activitats, Bret hi va enviar, segons Carreras, un text sobre "*La vida de Sant Eudalt*, bell treball hagiogràfic".²³

Bret es va comprometre activament en la lluita política. Per ser més precisos, en la lluita político-patriòtico-religiosa. L'any 1812, la Junta Superior de Principat el va nomenar comptador adjunt de la direcció general d'hospitals militars del primer exèrcit, la qual cosa el va obligar a fer moltes visites, gestions i desplaçaments.²⁴ Carreras diu que «corregué la montanya, axecant los ànims a favor de Ferran VII y en defensa de la

17 Segons el plec manuscrit *Asuntos para las academias siguientes*, dins el lligall 1-II-1 de la RABLB.

18 *Junta General llamada de Pasion, tenida el lunes 9 de Marzo de 1818*, dins el lligall 1-II-20 de la RABLB.

19 La informació prové d'una quartilla que figura, entre d'altres, dins una camisa feta amb una carta del marquès de Sentmenat a Francesc de Prats i Mates dins el lligall 1-II-1 de la RABLB.

20 *Junta General del 25 de Junio de 1818*, dins el lligall 1-II-20 de la RABLB.

21 *Junta Particular del 23. Diciembre de 1818*, dins el lligall 1-II-20 de la RABLB.

22 Però el devia veure Carreras i Bulbena, que el qualifica de "notabilíssim treball" (Carreras 1927-1928, 372). El títol exacte d'aquest escrit figura dins uns *Apuntes academicos para el año de 1819 y 1820* que es conservava a l'arxiu particular de Josep Rafel Carreras i Bulbena (avui a l'Arxiu Nacional de Catalunya de Sant Cugat) i que es guarda fotocopiats dins el lligall 1-II-1 de la RABLB.

23 Carreras 1927-1928, 372. No l'he localitzat. El judici de Carreras pot molt bé indicar que el va veure, però tot i així sembla molt poc probable que fos en català.

24 *Relacion de los meritos...*, op. cit., f. [I]v.

religió». ²⁵ No ens ha de sorprendre, doncs, que el nostre bel·licós prevere, promogut a la rectoria de Sant Celoni (1814) i després nomenat secretari particular del bisbe de Barcelona Pau de Sitjar (1815), pronunciés un vibrant sermó en els funerals dedicats als vuit barcelonins afusellats pels francesos al 1809. És l'*Oracion funebre, que en el segundo dia de las exêquias celebradas en la santa Iglesia de Barcelona en sufragio de las almas de D. Joaquin Pou, D. Juan Gallifa, D. José Navarro, D. Salvador Aulet, D. Juan Massana, D. Ramon Mas, D. Julian Portét, y D. Pedro Lastortras, condenados á muerte por el gobierno frances, los cinco primeros en el dia tres, y los tres últimos en el veinte y siete de Junio de 1809.* ²⁶

El motiu d'aquest sermó es prestava a les expansions patètiques i efectistes. Això, i l'estètica sentimentalista o pre-romàntica en què s'havia format Bret explica passatges com el que reproduïxo a continuació, i que en un altre context no hauríem dubtat a considerar ben típic del romanticisme:

¿A quién no había de imponer el lúgubre espectáculo que presentaba Barcelona en la tarde del tres de junio de mil ochocientos nueve? Un melancólico silencio reinaba en toda la ciudad. Las calles desiertas, como las de Sión, el terror hecho dueño de sus habitantes, cerradas las puertas de las casas, cruzando las patrullas, tendida la tropa en la plaza de Palacio y Esplanada, preparados los cañones con las mechas encendidas, cubierto con una negra bayeta el cadahalso donde debían ser ajusticiados los dos ministros del Altísimo, levantado el patíbulo donde debían serlo los otros... Aparta, horrorosa imagen del terror y de la muerte... ¡Qué tarde de luto, de espanto, de horror! Mas, ¡ay de mí!... Ha llegado ya la hora. Salen de la torre de la Ciudadela las cinco víctimas inocentes, caminan hacia el lugar del sacrificio, lo descubren, fijan en él los ojos... Pero, ¿qué es lo que oigo? ¡Ah! El volcán del amor patriótico comprimido en el corazón de estos leales vecinos ha reventado estrepitosamente. ²⁷

Si el romanticisme només fos un repertori de recursos estilístics, això seria un relat típicament romàntic. Aquestes figures, però, o aquests recursos, ja havien aparegut en la comèdia lacrimògena del XVIII i en la poesia de l'època il·lustrada. Bret, com Jaume Vada i molts d'altres, no feia sinó aprofitar en els seus sermons unes tècniques literàries d'eficàcia provada per commoure el seu auditori.

Un caràcter semblant té la seva *Oracion fúnebre [...] en las solemnes ecsequias que los Reverendos Párrocos del Obispado de Vich consagraron á la memoria de su difunto Prelado el Ilmo. Sor. D. D. Raimundo Strauch y Vidal.* ²⁸ El bisbe Strauch havia estat assassinat pels constitucionalistes el 16 d'abril de 1823. Bret desplega aquí, també, tota mena d'efectes patètics, imprecacions, exclamacions... A diferència del sermó anterior, però, en aquest hi trobem excursions de caràcter més ideològic, o doctrinal. Hi critica els

25 Carreras 1927-1928, 371. La citació, per error, diu "Ferran IV".

26 Dins [AA. VV.], *Relacion de las pomposas exequias que la Ciudad de Barcelona consagró en los dias 14, 15, 16, 17, 18, 19 y 20, de Octubre del año 1815. A la memoria de las ocho víctimas sacrificadas en dicha Ciudad por el Gobierno intruso en los dias 3 y 27 de Junio de 1809*, Barcelona, Juan Ignacio Jordi, 1815, amb paginació independent per a cada sermó. Abans ja havia aparegut un plec sense títol anunciant aquestes celebracions (comença amb les paraules: «Una matrona que ve eclipsada su hermosura...», Barcelona, Juan Ignacio Jordi, 1815, 8 ps.) i que també va ser redactat per ell, segons una anotació manual a l'exemplar que es conserva entre els papers de Bret de l'arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses.

27 *Loc. cit.*, p. 17.

28 *Oracion fúnebre que en las solemnes ecsequias que los Reverendos Párrocos del Obispado de Vich consagraron á la memoria de su difunto Prelado el Ilmo. Sor. D. D. Raimundo Strauch y Vidal en la Iglesia de los PP. Dominicos de dicha ciudad el dia 14 de Junio de 1824 dijo el Ilre. Sr. Dr. D. ...*, Vich, Ignacio Vallis, 1824.

constitucionals, és clar, però també Voltaire, i Rousseau... Bret es posiciona, doncs, en contra de l'il·luminisme i al costat dels ultramuntans. I devia dominar l'ofici, perquè a la *Relació* que descriu la cerimònia s'especifica que «D. Bruno Bret desempeñó [aquest encàrrec] con toda la unción, magisterio, elocuencia y magestad que requerían la grandeza e importancia del asunto».²⁹

L'any 1816 havia estat designat com a arxiprest de la Col·legiata de Sant Joan de les Abadesses, i al 1824 és nomenat visitador general de la diòcesi de Vic. Aquests càrrecs li van motivar diversos desplaçaments, a Roma (1821) i a Madrid (1833), entre altres llocs. Acusat de carlí, però, a finals de 1833, va ser perseguit, i finalment es va haver d'exiliar (1836-1837). Carreras explica que quan va tornar a Catalunya es va refugiar a can Blanxart, de Sant Joan de les Abadesses, fins al moment de la seva mort.³⁰ I és justament l'aparició del nom de Bru Bret en una relació de membres difunts al 1844 el que ens permet documentar la seva adscripció fins a aquell moment a una acadèmia menor: la del cingol de Sant Tomàs de Vic, que, com les seves germanes a tantes diòcesis catalanes, s'encarregava d'organitzar i mantenir les festivitats anuals dedicades al sant.³¹

La fama de Bret com a predicador, però, va perdurar gràcies a l'edició pòstuma dels seus sermons, a cura de Tomàs Bret, nebot seu,³² sota el títol genèric de *Coleccion de sermones*. Són nou volums en total, publicats entre 1864 i 1867: dos toms de *Panegíricos de la Santísima Virgen*, dos de *Sermones de Cuaresma*, un d'*Ejercicios espirituales*, un altre de *Sermones del Santísimo Sacramento y Pláticas para religiosas*, un *Novenario de almas, oraciones fúnebres, y Sermones para el Adviento* i dos *Panegíricos de los santos*. Se'n va fer encara una segona edició, entre —almenys— 1883 i 1888.³³ La censura de Josep Puigdollers que encapçala l'obra lloa aquests sermons «por la pureza de estilo, propiedad en la dicción, artificio oratorio, gravedad en las sentencias, y por el constante acertado uso del lenguaje de la Sagrada Escritura y Santos Padres». No ens consta que en fes cap en català, tot i que això no vol pas dir que algun dels que coneixem en versió castellana no hagués pogut ser predicat efectivament en la nostra llengua.

Per completar les notícies literàries que he pogut aplegat sobre el nostre autor, finalment, he de fer referència a un poema de circumstàncies que no he pogut datar. Es trac-

29 Anònim, «Relacion de los obsequios fúnebres con que los RR. Curas Párrocos del Obispado de Vich honraron la muerte de su difunto prelado el Ilmo. Sr. D. Fr. Raimundo Strauch alevosamente aseinado por las tropas constitucionales...», dins *Oracion fúnebre que en las solemnes ecsequias...*, op. cit., f. [VI]v.

30 Segons Carreras, l'any 1842 va patir un atac de feridura que «lo privà d'edir, per sempre més, de can Blanxart» (Carreras 1927-1928, 372). Ja he explicat (*supra*, nota 1) que als *Dietaris* de la família Blanxart s'hi fa constar, efectivament, la mort de Bru Bret en aquesta data, però sense precisar que l'òbit tingué lloc a la casa d'aquesta família. D'altra banda, els *Dietaris* també inclouen aquesta anotació, corresponent a l'any 1843: «10 y 11 Maig. Dr. Bret conclusions de teologia», la qual cosa no sé si acaba de lligar amb la seva suposada invalidesa.

31 *Funciones de religion y letras que al Angélico Doctor Santo Tomas de Aquino consagran sus discípulos y académicos del cingulo en la Iglesia de Nuestra Señora del Rosario de la ciudad de Vich en el presente año 1845*, Vich, Imp. de Valls, [1845], f. [II]v.

32 Sobre Tomàs Bret, cf. Anònim 1918.

33 *Coleccion de Sermones*, Vich, Imprenta y Librería de Luciano Anglada, 1864-1867; cf. Palau 1949, 394, núm. 34955. De la primera edició només he pogut veure el volum V, *Sermones para ejercicios espirituales*, i de la segona, els toms I i II de *Panegíricos de los santos*, Vich, Imprenta y Librería de Ramon Anglada, 1888. Tampoc no es troben, ara com ara, a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses.

ta d'un sonet imprès en un gran foli i dedicat a celebrar l'aniversari del noble Joaquim de Móra i de Peguera, que comença: «Viva, dulce Joaquín, viva el momento».³⁴

Em proposo editar a continuació els dos únics poemes en català de Bru Bret que ens han pervingut, que jo sàpiga. Pel que fa al primer, no sé que ni tan sols s'hi hagi fet mai cap referència. Miret i Sans no en parla al seu treball *Dos siglos...*, tot i que hi esmenta altres poesies d'aquest autor llegides a l'Acadèmia. Tampoc Josep Rafel Carreras. El fet que el títol de la composició, en la còpia presentada a l'Acadèmia, fos en castellà i que consti d'aquesta manera al seu catàleg d'autors podria contribuir a explicar que no hagués cridat fins ara l'atenció dels estudiosos de la literatura catalana.

La composició, un "cant heroic" dividit en 22 octaves reials, no és de gran qualitat. Al costat de passatges reeixits, tot i els inevitables convencionalismes retòrics, hi apareixen idees banals o decididament capcioses. Els castellanismes (i algun gal·licisme: *un poble-l més ingrát*, vers 146) són propis del seu temps. Des del punt de vista formal, hi ha errors sintàctics (de concordança: vers 105; de subordinació: versos 117-118), algun vers mal escandit (versos 33 i 163) o accentuat lliurement (decaasil·labs amb accent a la setena: versos 13, 24, 44), rimes fàcils (*homicidi, deicidi*, als versos 55-56), cacofonies (*ni nits*, vers 142), hipèrbatsos exagerats (versos 101-102), encavalcaments forçats (*la atrevida / Mort*, versos 23-24)... No és per això, doncs, que em sembla interessant, sinó perquè es tracta d'una peça seriosa, solemne, reveladora de l'existència d'una tradició culta que no renuncia a l'ús del català per tractar assumptes elevats.

El manuscrit que ens el conserva, a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses, és autògraf: compulsada la lletra del text amb la de les signatures conservades de Bru Bret (la que figura al final de la còpia presentada a l'Acadèmia de Bones Lletres, o les signatures de propietat que apareixen a les guardes d'alguns llibres que li havien pertangut, i que avui són a l'esmentat arxiu de Sant Joan de les Abadesses) no hi ha cap dubte que són de la mateixa mà. La versió conservada a l'Acadèmia difereix mínimament del text que ens ha transmès la versió autògrafa (aquella, però, incorpora uns quants errors). Com és lògic, edito el manuscrit de Sant Joan de les Abadesses i considero l'altra versió una mera còpia d'aquesta.

El segon poema fins ara es donava per perdut. És una composició profana de caràcter rococó, integrada per 16 estances d'onze versos, combinant decaasil·labs i hexasil·labs, amb l'estructura ABBAACcDdEE. La valoració estilística global ha de ser lleument diversa de la del poema anterior. Potser hi ha més correcció sintàctica, i l'efectivisme retòric que caracteritzava aquell poema religiós ha minvat. D'altra banda, el tractament del tema aquí és menys previsible, més original. És perceptible, com en el poema anterior, l'ús reiterat de l'encavalcament (*pujaran a l'elevat / coll*, versos 137-138) i alguns defectes de forma, com un parell de falses rimes (*àman i acàban*, versos 41-42; *precepte i afecte*, versos 171-172) o alguns rebles (*Destèrran las ideas de tristura / y de llarga amargura*, versos 83-84). Si el jutgèssim des de les normes estilístico-gramaticals de l'època, encara, li hauríem de retreure l'ús insòlit de *pas*, al vers 15, que al seu temps constitueix una innovació en la llengua literària, com també ho és la correlació *quina... quina...* (versos 91-92). Tot plegat reflecteix un domini dels recursos sintàctics de la llengua viva, al costat —és clar— de la pervivència dels nombrosos castellanismes propis de l'estil solemne de l'època al qual s'adscriu el poema, que defuig expressament un humor més popular.

34 Bruno Bret, *A los días del Señor Don Joaquín de Mora y de Peguera. Soneto*, s.l., s.i., s.d. Avui es conserva entre els papers de Bret de l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses.

L'única versió conservada d'aquest segon poema és la que figura entre els papers de Bru Bret a l'arxiu de Sant Joan de les Abadesses. És de la mateixa mà que la còpia del poema anterior que hi ha a l'Acadèmia. No és autògraf, doncs, i presenta alguns errors de copista que ja detallo al final, a les notes a la transcripció corresponents.

Pel que fa als criteris d'edició dels poemes, atès el seu caràcter de document, respecto l'ortografia, la morfologia, la sintaxi i el lèxic de la versió manuscrita. Sí que he intervingut, aplicant les normes actuals, en l'aglutinació i separació de mots, la puntuació, l'ús de majúscules i minúscules, l'accentuació, la utilització del punt volat per indicar la ela geminada i l'existència d'una elisió que no té avui representació gràfica, i l'ús de l'apòstrof i el guionet. En l'accentuació, aplico les normes actuals a la grafia peculiar que adopten els mots al text. Naturalment, no faig servir l'apòstrof quan al text no s'indica que hi ha elisió, encara que aquesta avui sigui normativa. En canvi, transcriu *es, el* o *els* on el manuscrit posa *s', l'* i *ls'* quan aquestes partícules tenen valor sil·làbic; per exemple, al poema I, en els versos 69 (*S' quedia consternat*), 8 (*en l' dia*) i 4 (*Ls' clamors*), o al poema II, en els versos 38 (*L' trafic*) i 22 (*incens ls' oferexen*). Aquesta llicència es justifica en tot cas pel còmput mètric, que demostra de manera incontrovertible que aquesta era la pronúncia adoptada per l'autor (i no *se, lo* o *los*, perquè en aquest supòsit no s'entendria la introducció de la forma apostrofada). La resistència que hi havia a escriure les formes *es, el* o *els* en lloc de les tradicionals *se, lo* i *los* explica la tria de les formes reduïdes en lloc de les reforçades, que llavors eren insòlites. Els pocs casos de *lo* amb valor masculí que surten al text deuen ser actes inconscients, hàbits de còpia; no els he volgut corregir, però, perquè reflecteixen les vacil·lacions pròpies de la llengua literària de l'època. Desfaig les abreviatures amb lletra cursiva. Finalment, corregeixo els errors evidents, advertint-ho sempre en nota.

I

Heroic cant català. Del terremoto que succeí en la mort de Christo Señor nostre que en la Junta General que celebrà la Real Acadèmia de Bonas Lletres de Barcelona en 24 de mars de 1806 llegí son autor y individuio [sic] de la matexa lo Doctor Bruno Bret, prebere, catedràtic de Retòrica en lo Seminari Tridentino Episcopal.

Excel·lentíssim señor,

CANT

- I Quand posa l'univers en moviment
 del més obstinat poble la duresa,
 quand volan de l'orient a l'occident
 els clamors de dolor y de tristesa, 4
 quand desmayada està de sentiment,
 triste, la universal naturalesa,
 tindria tal vegada alguna escusa
 sí en el dia de vuy callàs ma musa? 8

II	Romprà'l silenci, pués, y tal vegada ab metro molt distant de la harmonia, que quand de angústia-s troba penetrada segueix a l'impuls tètric que la guia; mes, com al so de discorde tonada la música expressiva-l dolor fia, perdonable serà una dissonància que ab els càntics de dol fa consonància.	12 16
III	De una afrontosa creu pendent estaba el Fill més obedient que hi haja hagut, y en aquell arbre elevat fiel pagaba, pel pecat que no habia conegut, la paga del rescat a què obligaba a l'home inobedient la esclavitut, esperant per instants que la atrevida Mort tallàs el preciós fil de sa vida.	20 24
IV	Del Señor obtinguda la llicència, al Salvador se acerca agonisant. Desmayada tremola a sa presència, la maldat que va a fer considerant; y quan més reflexiona en sa innocència, tan més son compliment va retardant, pués apar que no creu que puga haber-hi sobre vida tan santa algun imperi.	28 32
V	Però com de altre part sap que la divina voluntat és que mòria en una creu, cobra esforsat valor y se encamina de l'arbre de la vida fins al peu. Allí alsa-ls ulls en alt, allí destina a morir al que tot son poder deu: se apresura, envestex, alsa-l puñal, descarrega sobre Ell el colp mortal.	36 40
VI	Romp la implacable Parca las cadenas ab què a l'ànima-l cos està lligat, quedant gelada en sas immobles venas la poca sang que li habia quedat. Mór l'innocent Abel, después que penas tan amargas habia tolerat: acaba finalment Cristo sos dias de aquest modo cumplint las profecias.	44 48
VII	Morí ja-l manso Añell; una veu s'ou que l'ayre atravesant horrible sona. Com si tolerant tant no hagués fet prou, sa vida liberal per l'home dóna.	52

	D'haver portat bastant el pesat jou del pecat de un Adam sa mort abona; queda executat ja'l cruel homicidi, que ab més propietat és un cruel deicidi.	56
VIII	Cúbria's, pués, de tristor la terra tota, vestesca'l firmament fúnebre dol; y, mentras el Criador sa sang agota, sos lluminosos ratjs oculte'l Sol. 60 No plore, no, ·l mortal de gota en gota: son plor resone, sí, de Pol a Pol; tot l'univers enter ab sospir fort d'un Déu que home se ha fet plore la mort. 64	60 64
IX	«Commou-te de repente, Terra entera, excita un terremoto universal, y partex de per mitj de la primera fins a l'última pedra. Tot mortal 68 es quédia consternat, y persevera en espantar a l'home criminal, que tan atreviment, tanta injustícia algun temps venjarà la alta justícia.» 72	68 72
X	A penas esta veu oïda habia, la Terra del centro ix com a furiosa, congrega en sas entrañas a profia 76 sos vents ab prontitud maravillosa: la empresa encomanada a son art fia, descansant en sa turba tumultuosa, y, a sas ordres units, en un moment la pòsan en terrible moviment. 80	76 80
XI	A son violent combat, un impetuós terremoto se mou ab forts clamors: el palaci que habita'l poderós 84 tremola com las covas dels pastors; tan nou sacudiment y tan ruidós dels ulls més obstinats arranca plors y'l món enter espanta de manera que creu ha arribat ja la hora dartera. 88	84 88
XII	Aquí una casa cau, allí declina del nivell l'edifici que pensaba el ric deslliurar de la ruïna 92 ab què la comú sort tot ho acaba; aquí's mou la montaña, allí s'inclina envers a terra lo arbre que pujaba tan elevadament sa verda cima que'l cel servir podia de tarima. 96	92 96

XIII	No són els moviments tan excessius que en l'Etna causar sol el gegant (qual el pinta Virgili ab colors vius debax de sas cavernas revolcant) com els del món enter són expressius de Cristo que en la creu està espirant: corre entre estos y aquells la paritat que va del verdader a lo pintat.	100 104
XIV	Ayguas del mar y rius de mare exidas ab alsada may vista se embutexen; las pedras, ab estret enllàs unidas, sens que colp algun rèbian se partexen; de tan gran terremoto resentidas las montañas per fi se dividexen, mostrant que res hi ha, per fort que sia, que puga resistir tal tirania.	108 112
XV	Per los boscos errant y fugitiu va'l terrestre animal, tot aturdit; de repente'l volàtil futg del niu hont troba son descans tota la nit; el pex de l'element s'ix en què viu bax sas profundas ayguas recullit: tanta consternació per tot se extén que fins l'irracional matex la sen.	116 120
XVI	Tan horrible trastorn no podent dins sos límits contenir un poble estret, de Judea velós penetra fins al país més remot que'l món admet. Alborotat cada un de sos confins, sos quexosos sospirs al vent comet y, creent que'l trastorn general era, exclama ab dolor viu de esta manera:	124 128
XVII	«Ay, terremoto gran, señal horrible del més fata! succés que se haja vist! Ay, dol universal! Ay, plor terrible, costernació mortal, anunci trist! Tanta desolació és proba sensible del nou mal que'l Profeta té previst, ab què o mon pròxim fi lo home conex o bé del univers l'Autor patex.	132 136
XVIII	Han acabat per mi-ls alegres dias, en sospirs llastimosos convertits: de prop de mi aparteu-vos, alegrías, que mos plahers y gustos són finits. Seran mos moments llargas agonias, no trobant ja descans dias ni nits;	140

	y ploraré ma sort ab tristos tons, de llàgrimas mos ulls fets duas fons.	144
XIX	Ay de mi! Coneg bé la iniquitat de un poble: l més ingrát, que habent rebut de un Déu tans beneficis no ha parat fins a donar-li mort ab modo astut.	148
	Infiel poble, que axí ha crucificat al que vida li daba y la salut! Axí se ha despeñat el judaisme, de un abisme cayent en altre abisme.	152
XX	Baldament que no hagués la terra mia ni parit ni engendrat esta nació! Sobre mos moradors no espargiria el Cel tan general desolació.	156
	Ara ab plor tan amarg no ploraria els mals que me aflagexen ab raó; a mon Autor veuria encara ab vida y no fóra est malvat poble un deicida.	160
XXI	Tem, ingrata nació, tem la justícia que tas iniquitats castigarà! De tas ingratituts y ta injustícia el Señor sens tardar se venjarà.	164
	L'artifici secret de ta malícia a ton matex martiri servirà. De ta pàtria-t veuràs treta per fi, perduda sens carrera ni camí.»	168
XXII	Axí conclou la Terra, commoguda de aquell trastorn fatal que, no dexant ab quietud part alguna coneguda, per totas son terror va propagant.	172
	Y aquí també ma musa poc aguda, cayguda de dolor, finex son cant, de nostre Salvador plorant la mort y anunciant als jueus infelís sort.	176

Notes a la transcripció (I)

56. Corregit sobre *que si llicencia hi val, es un deicidi*.
74. Corregit sobre *del cèntra ix ahont reposa*.
84. Al ms., *como*.
104. Corregit sobre *Que del verdader va*.
108. Corregit sobre *Sens de altre colp rebian*.
136. "l'Autor", corregit sobre *lo autor*.

II

Cansó que en la Junta General que celebrà la Real Acadèmia de Bonas Lletres de Barcelona en 30 de juliol de 1806 llegí el Doctor Bruno Bret, prebere, catedràtic de Retòrica y Poesia en lo Seminari Tridentino Episcopal e individuo supernumerari de la mateixa Acadèmia.

La Memòria se interessa ab la Real Acadèmia de Bonas Lletres perquè permètia a sas fillas, las nou Musas, anar a gosar de la vida del camp en el temps de feriat.

CANSÓ

I	Una matrona só poc instruïda
en l'art de pretendent, congrés de sabis,
que vas a desplegar mos trèmuls llabis
ab versos que, si'ls ous, seran ma vida.	4
	Confesso que algun tant és atrevida
la pretensió ab què ving no acostumada,
però, obrant obligada
de l'impuls de l'amor que m'enagena,	8
	espero que de pena
quant antes exiré, si una llicència
no'm nega la bondad de Sa Excel·lència.	
II	Nou fillas de mon cor canto, doncellas
conegudas ab nom de nou germanas.
Joyas, vestits rics y galas vanas
no necessitan pas sas prendas bellas:	12
	nou astres resplandents són, nou estrellass
que brillan igualment de nit y dia,
y són dolsa alegria
dels poetas, que, vehent sa gran bellesa,	16
	explàyan la agudesa
y, sas glòrias cantant ab yguals chors,
l'incens els oferexen de sos cors.	20
III	Vagamundas no són, ni pererosas:
no àman la ociositat; son major gust	24
	és buscar el treball, y, com és just,
en prestar-se a ma veu són obsequiosas.
Els assumptos componen molt gustosas,
que'l sabi y discret zel a son art fia:	28
	empléan sa melodia
en celebrar en vers hassañas nobles
de ciutats y de pobles,
pués creuhen que serà sa major glòria	32
	cantar dels catalans la bella història.	

IV	Portadas de l'amor que las anima de fillas, de mi vénen a amparar-se. Qui per ellas millor pot empeñar-se? Què mare de cor tan las estima? El tràfic del poblat las desanima de poder treballar ab dols descans, y voldrían que abans	36 40
	de tornar a l'estudi que tan àman, ara que-l curs acàban, púgan fugir del tràfic que las daña, passant a recrear-se en la campanya.	44
V	Per ellas jo me empeño, perquè amadas prendas són de mon cor que las adora. Vetj que ninguna taca las desdora: són sàbias, són honestas, són honradas. En las sèrias tareas ocupadas, jamay han desplegat son hermós llabi en versos que resabi	48 52
	t́ngan de amor profà; son exercici és cumplir ab lo ofici de musas, que, havent nat per la poesia, la tràctan ab honor y cortesia.	52
VI	Què no merexen musas per qui còbran eterna estimació-ls fets memorables quand ṕntan ab colors tan agradables las prendas que en els héroes descòbran? Per ellas l'esplendor antic recòbran memòrias que estarian sepultadas en l'olvit, a vegadas:	56 60
	la indústria popular de la nació, els arts y religió... El sabi, ric, soldat, pobre, tothom deuen a sa agudesa immortal nom.	64
VII	Emprènguian, pués, señor, la romeria, ab son permís, al camp que las espera; córrian promptes del riu a la ribera, hont de un descans precís l'amor las guia, y gústian de la més pura alegria que gosa aquell que viu en la campanya;	68 72
	que, com no las engaña de l'aplauso del món el fals verí, encontraran allí quanta felicitat entre malesa pròvida-ls ha promès Naturalesa.	76
VIII	Jo las vetj ja, que, libres del bullici en què han viscut tan temps com sufocadas, axamplant l'esperit y arrebatadas del foc que-ls ha donat son exercici, principi van a dar a son ofici.	80

	Destèrran las ideas de tristura y de llarga amargura, trèmpan luego sas veus y·ls instruments prepàran obedients als preceptes de Apol·lo, que·ls ordena que alguna proba dónian de sa vena.	84 88
IX	A la sombra de un fatx se senta l'una, l'altre sobre de la herba se recosta, quina a la cristal·lina font se acosta y quina, sens temor de cosa alguna, dexa càurer son cos ab oportuna trassa sobre la mata, que, flexible, reb son cos apacible: un clos componen totas que, gustosas, còbran ramas frondosas, y guardant proporció y igual distància rompen ab agradable consonància.	92 96
X	A penas de son cant ab la dulsura resònan valls, planuras y montañas; ixen apresurats de las cabañas els pastors. Óssos, llops, res els detura: dexant a sos remats en la clausura, van corrent per el bosc fora de si, buscant aquí y allí hont serà·l cant alegre que·ls encanta, perquè la veu que canta és per ells una veu tan no oïda que·s figúran que és veu de la altre vida.	100 104 108
XI	Para son cant de la aygua la corrent, que envers al lloch de hont ix retrocedex; el cruel, irracional lleó obeex al so de aquella veu que prop de ell sent. Apar que l'ayre, ·l foc, tot element, gustosos oferint·los homenatge, voldrían hospedatge prestar·los cada un de ells, perquè ditxosa és la casa que gosa de musas que, cantant de nit y dia, de ayre, aygua, terra, foc són la alegria.	112 116 120
XII	El modest rossifol que·l sol festeja ab son cant en l'orient, la cadarnera, el passarell y quant auce ll venera a Diana en el bosc ahont campeja, a l'eco de sa veu cauhen de enveja. Mes ellas, de modestas presumidas, ab súplicas rendidas de àmor ab tan estrets llassos els llígan que·de prompte·ls oblígan	124 128

	a cantar ab veus dolces sa presència y, ab amargas, plorar la sua ausència.	132
XIII	Luego que ab tan de gust hauran cantat de ovelles y pastors las alabansas, formaran entre sí vistosas dansas aprofitant del camp la llibertat;	136
	des del vall pujaran a l'elevat coll, baxaran después a la planura, probaran la frescura de l'aygua ab què convida una font freda y en una salsareda	140
	flors, plantas, fruits, cants exquisits alegraran a un temps tots sos sentits.	
XIV	Satisfetas de tots els innocents deleytes que sol dar la soledat, refetas ja las forsas que postrat habían sos estudis permanents,	144
	a mos justos preceptes obedients,	148
	tractaran de tornar altre vegada, y en la dolsa jornada que hauran passat ab santa quietud se hauran tan revingut	152
	que, dadas novament a sas tareas, encantaran las sàbias assambleas.	
XV	No témia, no, senyor, de sa decència: ja queda assegurada a compte meu;	156
	no se olvidan que queda a càrreg seu no donar ningun pas sens ma llicència. Estaran fermes sempre a ma presència, situadas en l'anar y en el tornar.	160
	Tan pug assegurar de son sexo·l recato y la puresa que m presento ab fermesa a esperar la resposta favorable, quedant de sa custòdia responsable.	164
XVI	Serà ma obligació que en oportuna ocasió se preséntian novament a mostrar-li son just agraïment	168
	y las gràcias donar-li una per una. Ningun recel em queda que ninguna ingrats resistesca a mon precepte, antes, plenas de afecte,	172
	vindran a presentar-se a Sa Excel·lència, y luego, ab sa llicència recobrat el contento y la alegria, tornaran a cantar ab harmonia.	176

Notes a la transcripció (II)

Títol (al final): «en el temps de feriat». Al ms., *en lo temps de feriat*s. La -o de *lo*, però, va ser afegida per una mà posterior sobre una grafia primitiva *l'*.

11. Al ms., *V^a Exª* [=Vostra *Excellencia*]. El còmput mètric revela que aquí hi ha un error del copista, el qual hi torna a caure al vers 173. La lliçó primitiva havia de ser *Sa Excel·lència*, i ho confirma el tractament en tercera persona que es fa a aquesta autoritat —sens dubte, el president de la sessió acadèmica— al vers 155: *No temia, no, señor*.
12. Al ms., *conto*, forma impossible en aquesta època si es volia significar 'compto', i incoherent si derivava del verb 'contar'. Les fórmules retòriques habituals del temps fan pensar més aviat en un error per "canto".
21. Al ms., *yguuls*, amb una titlla damunt la *l* (?). Amb poca convicció, però, lleigeixo "yguals."
25. Al ms., *com est just*.
173. Al ms., *V^a Exª*; vegeu la nota al vers 11.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Albertí ed. 1966: *Diccionari Biogràfic*, I, Barcelona, Albertí, editor, 1966.
- Anònim 1918: «A la memoria del M. Il·tre. Dr. D. Tomás Bret y Boada / Datos biogràfics», *El Santíssim Misteri. Bulletí Parroquial de Sant Joan de les Abadesses*, 28 (setembre 1918), 4-6.
- Bada 1971: J[oa]n Ba[da], «Bret i López, Bru», dins Jordi Carbonell, dir., *Gran Enciclopèdia Catalana*, III, Barcelona, Edicions 62, 1971, 822.
- Camp 1945: Federico Camp, «Algunos académicos durante la Guerra de la Independencia», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XVII (1944 [1945]), 255-265.
- Carreras 1927-1928: Joseph Rafel Carreras, «Estudis biogràfics d'alguns benemèrits patricis qui ilustren aquesta Academia», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XIII (1927-1928), 179-237, 262-306 i 359-384.
- Miret 1921: J. Miret i Sans, «Dos siglos de vida académica», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, IX (1917-1920 [1921]), 10-32, 92-116, 168-192, 249-285 i 305-358.
- Moliné 1921: E. Moliné y Brasés, «Apéndice» [a Miret 1921], *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, IX (1917-1920 [1921]), 358-362.
- Palau 1949: Antonio Palau y Dulcet, *Manual del Librero Hispanoamericano*, II, Barcelona - Oxford, Antonio Palau Dulcet - The Dolphin Book, 1949.
- Parassols 1859: Pablo Parassols y Pi, *San Juan de las Abadesas y su mayor gloria el Santísimo Misterio*, Vich, Imp. y Lib. de Soler Hermanos, 1859, 126 i 163-164.